

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-kustosz-pamieci/2010/24266,Niezalezny-Komitet-Historyczny-Badania-Zbrodni-Katynskiej-NKHBZK.html>
24.04.2024, 08:49

Niezależny Komitet Historyczny Badania Zbrodni Katyńskiej (NKHBZK)

Powstał w październiku 1989 roku, zaś w 1990 roku zarejestrowano Polską Fundację Katyńską. Obie instytucje podjęły naukowe badania nad Zbrodnią Katyńską i starania o godne upamiętnienie jej ofiar. Skład osobowy obydwu zespołów w dużym stopniu pokrywał się, dzięki czemu ich współpraca była bardzo ścisła.

Bożena Mamontowicz-Łojek

Jednym z członków założycieli Komitetu oraz motorem jego prac była dr Bożena Mamontowicz-Łojek (ur. 1937) – historyk teatru, Prezes Zarządu PFK, sekretarz NKHBZK, niestrudzony badacz i popularyzator sprawy katyńskiej. Zginęła w katastrofie lotniczej samolotu prezydenckiego w drodze na uroczystości katyńskie 10 kwietnia 2010.

Wraz z nią Komitet zakładali: prof. Mieczysław Nieduszyński, mec. Jan Olszewski, ks. Zdzisław Peszkowski – ocalały jeniec obozu w Kozielsku, dr Marek Tarczyński – historyk wojskowości, prof. Jacek Trznadel – historyk literatury, inż. Jędrzej Tucholski – syn katyńczyka i red. Wojciech Ziemiński – działacz niepodległościowy. W NKHBZK od początku działa także historyk i dziennikarz Stanisław M. Jankowski (ur. 1945), autor książek o Armii Krajowej, gen. Leopoldzie Okulickim, emisariuszu Janie Karskim, popularyzator problematyki katyńskiej, m.in. współautor z Ryszardem Kotarwą pracy „Literaci a sprawa katyńska – 1945” (2003).

Honorowe członkostwo komitetu przyjęły wybitne osobistości związane ze sprawą Zbrodni Katyńskiej: Józef Czapski – jeńiec obozu w Starobielsku, autor pierwszej listy ofiar Zbrodni Katyńskiej i książki „Na nieludzkiej ziemi”, Gustaw Herling-Grudziński – jeńiec obozów sowieckich, ksiądz prof. Leon Musielak – ocalały jeńiec obozu w Kozielsku, prof. Stanisław Swianiewicz – jeńiec obozu w Kozielsku, który jako jeden z pierwszych dał świadectwo zbrodni i prof. Janusz K. Zawodny – autor pierwszej książki o Katyniu w języku angielskim „Death in the Forest” (1962), wyróżniony Nagrodą Kustosza Pamięci Narodowej w 2003 roku.

Niezależny Komitet Historyczny we współpracy z Fundacją prowadzi pracę badawczą i działalność poświęconą ujawnianiu prawdy o Zbrodni Katyńskiej. Przygotował m.in. 23 naukowe Sesje Katyńskie na Zamku Królewskim w Warszawie oraz wydał 25 roczników „Zeszytów Katyńskich”, obejmujących tematykę związaną z Katyniem w aspekcie historii, prawa, archeologii, etyki itp. Opracował kilkadziesiąt odezów, listów otwartych i apeli dotyczących Zbrodni Katyńskiej, kierowanych do władz polskich i rosyjskich. Współpracował przy organizacji wystaw katyńskich.

Udzielał pomocy merytorycznej w przygotowaniu materiałów do konkursu na cmentarze katyńskie w Katyniu, Miednoje i Charkowie, uczestniczył w jury tego konkursu. Powołał zespoły autorskie, które opracowały inskrypcje nagrobne na cmentarze w Katyniu, Miednoje i Charkowie oraz księgi cmentarne dla tych cmentarzy. Brał udział w pracach Organizacyjnego Komitetu Katyńskiego przy Urzędzie Rady

Ministrów dotyczących budowy cmentarzy i organizacji uroczystości otwarcia i poświęcenia cmentarzy w Katyniu, Charkowie i Miednoje w 2000 roku. Opracowywał rejestry akt śledczych śledztwa katyńskiego, przekazanych do Ministerstwa Sprawiedliwości, IPN i Muzeum Katyńskiego. Wspierał wydanie przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych czterech tomów dokumentów - „Katyń - dokumenty zbrodni” oraz budowę pomnika Polakom Poległym i Pomordowanym na Wschodzie po 17.09.1939 i Kaplicy Katyńskiej w Katedrze Polowej w Warszawie, a także starania o Muzeum Katyńskie, powstałe przy Muzeum Wojska Polskiego. NKHBZK i PFK przez cały czas swej działalności współpracują ze Stowarzyszeniami Rodzin Katyńskich z całej Polski, Ministerstwem Sprawiedliwości, Ministerstwem Edukacji Narodowej, Instytutem Pamięci Narodowej, Radą Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa, Ministerstwem Obrony Narodowej, Rosyjskim Memoriałem i ostatnio z Narodowym Centrum Kultury.

Na zdjęciu: Bożena Mamontowicz-Łojek (1937–2010)